

An impressionistic landscape painting in shades of green and grey. The scene depicts a vast, flat landscape, possibly a field or a plain, with a prominent, dark, textured shape on the right side that resembles a windmill or a large structure. The brushstrokes are visible and expressive, creating a sense of movement and atmosphere. The overall color palette is muted and earthy.

Pavel Kohout
Katyně

Retro Větrné mlýny

Pavel Kohout
Katyně

Retro Větrné mlýny

1

Pavel Kohout
Katyně

1

Vychází s laskavou podporou
statutárního města Brna.

B | R | N | O ■

© Pavel Kohout, 2013
Image © Ondřej Kohout, 2013
© Větrné mlýny, 2013

ISBN 978-80-7443-075-6

Osoby, místa i děje této knihy jsou, bohužel, volně smyšleny, zato historické odkazy, věcné údaje i citovaná odborná literatura jsou, bohudík, přísně autentické.

Žijeme ve světě, kde už téměř vyhynul kůň Przewalského. Jsme stále častěji svědky, jak monopolizace na jedné a kolektivizace na druhé straně světa neničí jen drobné podnikatele, ale i svobodná povolání, s nimiž vymírá často už nenahraditelná zkušenost lidstva.

Chci svým skromným podílem přispět k tomu, abychom se jednoho rána neprobudili do světa bez popravčích.

autor 1978

I

Na Zelený čtvrtek vyšlo najevo, že Lízinka Tachecí talentovou zkoušku na dramatickou konzervatoř nedělala.

Předseda komise, známý herec, sdělil její matce Lucii s nehranou lítostí, že se na tom jury usnesla až po bouřlivé diskusi, když i opakované pokusy prokázaly, že by se její dcera pro svou uzavřenost určitě daleko spíš uplatnila jako lékařka, badatelka nebo spisovatelka.

Na Velký pátek se ukázalo, že Lízinka neuspěla ani při zkoušce na klasické gymnázium, které uvedla v přihlášce na druhém místě.

Ředitel školy, významný pedagog, vylíčil matce s nelíčeným zármutkem, že se na tom sbor usnesl až po bojovém hlasování, když i nové testy potvrdily, že by se její dcera pro svůj zjev jistě mnohem lépe prosadila jako fotomodelka, manekýnka či

1

herečka.

Když se PhDr. Tachecí vrátil z práce, našel pouze dceru. Seděla v rohovém obývacím pokoji proti televizoru

a mačkala ovládací panel. Když stiskla jedno tlačítko, zazovali si dva muži urputné úderý pěstmi. Když stiskla druhé, zpíval dětský sbor národní písně. Když stiskla obě současně, naskakovala bílá šumící plocha.

— Jak to dopadlo? zeptal se doktor Tachecí.

Lízinka v zaujetí pokrčila ramínky.

— Kde je maminka? zeptal se doktor Tachecí.

Lízinka kývla hlavou k ložnici.

Doktor Tachecí šel do předsíně a jemně zmáčkl kliku. Po malé chvíli tiše zaklepal. Nic se neozvalo. Po delším váhání se své paní přes dveře nesměle optal, nechce-li čaj nebo něco jiného.

Nato vyběhla paní Lucie do předsíně a křičela, že především nechce žít s člověkem, který nedostane svou jedinou dceru na studia. Pak se s pláčem zamkla v koupelně.

Doktor Tachecí usmažil své jediné dceři jediné vajíčko — ostatní už byla obarvena — a poslal ji spát, příliš křehkou a citlivou, než aby mohla být svědkem dalších událostí. Pak se jal klepat na dveře koupelny a promlouvat konejšivá slova. Ticho ho děsilo víc a víc. Nevěděl, kde se zavírá plyn, a naopak věděl, že v koupelně jsou i žiletky a prášky. Odebral se k telefonu a zmučeně listoval v seznamu. S rodinou se nestýkal, přátel neměl a policie se bál; pod tlakem situace se rozhodl zavolat linku důvěry.

Službu konající psychiatr vyslechl jeho nesouvislou zprávu a zeptal se.

— Jak je tam dlouho?

— Asi dvě hodiny, řekl doktor Tachecí.

- Dělá to často? zeptal se psychiatr.
- Ne, řekl doktor Tachecí, — obvykle se zamyká v ložnici.
- Kde potom spíte vy? zeptal se psychiatr.
- Obvykle v koupelně, řekl doktor Tachecí.
- Tak spěte dnes v ložnici, řekl psychiatr, — aspoň si jí trošku užijete.
- Promiňte, řekl doktor Tachecí, — ale já mám důvodnou obavu...
- Promiňte, řekl psychiatr, — ale já mám dneska potřetí za sebou noční, já bych bral i tu koupelnu. Myslíte, že by přišla k telefonu?
- Myslím, že ne, řekl doktor Tachecí. — Myslel jsem, zda byste nemohl vy sem...
- Těžko, řekl psychiatr, — musím být na telefonu, v tyhle dny nám spousta rodičů leze po zdi. Nemáte majzlík?
- Co je to? zeptal se doktor Tachecí.
- Vy jste filozof? zeptal se psychiatr.
- Filolog, řekl doktor Tachecí.
- Aha, řekl psychiatr, — tak víte co? Co kdybyste jí řekl, že s ní chce mluvit školní inspektor?
- Promiňte, řekl doktor Tachecí, — já zásadně nelžu...
- Pane doktore, řekl psychiatr, — možná, že mě zrovna volá někdo, komu opravdu mohu pomoci. Dokud si můžete dovolit zásady, není to u vás nijak beznadějně.
- Doktor Tachecí pomalu pokládal sluchátko. V tu chvíli vyšla jeho žena z koupelny. Byla slavnostně učesaná

a výrazně nalíčená, jako by šla na ples. Aniž zavadila o muže pohledem, vytáhla z kabelky zlatý zápisníček a přistoupila k telefonu, vyvolila číslo a čekala, podupávajíc podpatkem. Pak se zeptala zvonivým hlasem.

— Oskar?

— Ano, řekl Oskar, — kdo volá?

— Lucy, řekla paní Lucie.

— Která Lucy? zeptal se Oskar.

— Lucie Alexandrová, řekla Lucie Tachecí.

Doktor Tachecí u koupelny polknul.

— Lucie Alexandrová! řekl Oskar, — no to je fantazie!

Lucy!

— Co děláš, Osí? zeptala se paní Lucie. — Pořád svobodný?

— No to víš, řekl Oskar. — A ty pořád vdaná?

— No to víš, řekla paní Lucie. — Myslela jsem, že bych se u tebe zas jednou stavila na decinku.

Doktor Tachecí řekl od koupelny.

— Lucie...

— No to by byla fantazie, řekl Oskar. — Jenomže...

— Nejsi sám, řekla paní Lucie.

— No to víš, řekl Oskar.

— Já přijdu ráda jindy, řekla paní Lucie, — dneska spíš potřebuju tvou radu.

— Sháníš auťák? zeptal se Oskar. — Nebo byt?

— Ne, řekla paní Lucie. — Mám dceru.

— Gratuluju, řekl Oskar. — Sháníš jesle?

— Mám ji už patnáct let, řekla paní Lucie.

— Co? Jo, promiň. To už je patnáct...? No to je fantazie!

— Nevzali ji na střední školu, řekla paní Lucie. — Přišla jim buď moc krásná nebo moc chytrá.

— Tak na co potřebuje střední školu? zeptal se Oskar.

— Chci, aby něčím byla, řekla paní Lucie. — Nechci, aby dopadla jako já.

— Lucie... řekl od koupelny doktor Tachecí.

— Střední škola, řekl Oskar, — hergot, kdo by to... kdo mi to... počkej, na to je přece nějaká komise... moment, bobečku...

— To už jsi mi dlouho neřekl, řekla paní Lucie.

— Co? Jo promiň, já to neříkám tobě.

— Škoda, řekla paní Lucie.

— Počká to týden, zeptal se Oskar, — až se vrátím z hor? Že bychom to pak zařídili všechno najednou.

— Vzpomněl by sis aspoň na tu komisi?

— Jo, řekl Oskar, — už vím. Městská komise pro pomoc při volbě povolání. Jméno předsedy jsem zapomněl, ale klidně se odvolej na mě, sehnal jsem mu hausbót.

— Tak ti zatím jen děkuju, Osi, řekla paní Lucie. — A běž, ať se nenastydneš.

— Jak to víš? zeptal se Oskar.

— No to víš, řekla paní Lucie. — Řekni bobečkovi, že tě volala teta. Veselé Velikonoce, Osi.

Zavěsila. Se sluchátkem odložila i svůj zářivý výraz. Od koupelny se ozval doktor Tachecí.

— Lucie, kdo to byl?

— Jeden člověk, řekla paní Tachecí, — který si mě chtěl kdysi vzít. Dovolíš?

Její muž ustoupil, aby mohla opět projít do koupelny.

— Proč voláš zrovna jeho? zeptal se.

— Protože, řekla jeho žena, — kdybych nebyla před šestnácti lety blbá jako necky, byl by otcem Lízinky

2

on!

— To je možné, ano, to je dokonce velmi pravděpodobné, řekl suše předseda komise pro pomoc při volbě povolání, — a byl to možná právě ten hausbót, pro který se můj předchůdce musel téhle funkce na hodinu vzdát.

Pro paní Tachecí to byl poslední důkaz, že Lízincina věc nestojí pod šťastnou hvězdou. Už v úterý po Velikonocích byla otřesena sdělením, že budou předsedou přijaty až ve čtvrtek, podle pořadníku. Oskar se pelešil na horách, manželovi to přiznat nemohla. Ulehla tedy na lůžko a předstírala vyčerpání. Při jejím temperamentu to vyžadovalo tolik ovládní, že byla ve středu blízka zhroucení. Jen láska k Lízince a vědomí, že se doktor Tachecí chová ve styku s úřady jako usvědčený zločinec, ji ve čtvrtek znovu přivedly na nevlídnou chodbu před místnost, z níž tlumeně zazníval pláč neúspěšných žáků a křik uražených otců.

Zkušenosti i zvyk ji nutily pečlivě uvážít, jak se s Lízinkou nejvhodněji obléknout. Daný účel radil k potlačení všech předností jako vždy, kdy bylo nutno spíš prosit

než žádat, a rozhodně vždycky, když se jednalo s ženou. Partnerem měl však být muž a navíc přítel muže, který, jak věděla, chorobně zbožňoval ženskou krásu. Vsadila proto na nejsilnější kartu.

Měla na sobě přiléhavé modelové šaty z Francie s pestrým vzorem, které podtrhávaly její úzký pás, plnou hrud' a vysoký krk. Lízince vybrala bílé minišaty bez rukávů, v odstínu, jaký má sníh před východem slunce.

Teď s úlekiem zjišťovala, že na místě byl spíš oděv řádových sester.

Předsedou komise byl nyní muž, který se za léta upůsobil nevďečným funkcím jako středověký válečník brnění. Bradatá hlava, sedící na robustním těle jakoby bez použití krku, přispívala k dojmu, že je nezasažitelný. Bílé prsty prozradily paní Tachecí nekuřáka, lehce zatuchlý pach šatů starého mládence. Pochopila, že je zcela prost vášní, úplatky nepotřebuje a z žen má strach.

S ním tu byla sekretářka, starší kostnatá žena, která si je ostře prohlédla, znechuceně odvrátila oči a počala čárat do bloku řadu křížků. To vše o ní řeklo paní Tachecí, že se tu léčí z životního nezdaru pohledem na prohry jiných, k nimž vydatně napomáhá.

Předseda vůbec nevzhlédl. Viděl už příliš mnoho zdrčených tváří, než aby je rozlišoval; při téhle řezničině si nemohl dovolit luxus účasti. Poté co jedinou větou pohřbil svého předchůdce, ukázal hřbetem ruky na volné židle, otevřel Lízinčinu složku a odmítavě potřásal hlavou.

— Konzervatoř, jistě... gymnázium, jistě, jistě —
řekl skoro vyčítavě,

— prostě za každou cenu maturitu, ať na ni máme
nebo ne. Tak stručně, milá paní: ze škol s maturitou tu
zbývá jenom střední hudební pro mládež s vadou zraku,
jenomže tu ona, jak čtu z lékařské zprávy, bohužel nemá.
Takže s maturitou, milá paní, se prostě rozlučte a děkujte
bohu! Máte-li ji —

pokračoval předseda komise,

— skutečně rádi, koukejte jí zajistit odborné vzdělání,
dokud je čas. Řemeslo má pořád zlaté dno, a dostat se na
konzervatoř, milá paní, je prostě hračka proti tomu, do-
stat se na odborné učiliště letušek nebo kadeřnic. Takže
na ty prostě zapomeňte a buďte rádi! Proč má tak mladé
a zdravé děvče —

pokračoval předseda komise, aniž zvedl oči,

— utopit život v ondulacích anebo ho prolítat v luftě,
když jí třeba takové odborné učiliště zahradnické nabízí
pevnou půdu pod nohama a čerstvý vzduch po celý rok.
Tak co?

— Když ona... je zimomřivá..., řekla paní Tachecí.
Nečekaný útok způsobil, že ji nic lepšího nenapadlo.

— Jistě, řekl předseda shovívavě, — no, co na tom!
Jsou i zajímavější povolání než v dešti a blátě sázet a oko-
pávat kedlubny, jestli je prostě teplomilná, neznám nic
lepšího než odborné učiliště pekařské. Tak jak?

— Ona, řekla paní Tachecí v hluboké depresi, nesnáší
ani teplo...

— Jistě, jistě, řekl předseda spokojeně, protože se blížili k cíli, — no, žádná škoda! A proč má k tomu v zimě v létě vstávat za pár šupů ve tři ráno, když jí takové odborné učiliště zemědělské, obor velkovýkrmen, poskytne automatizovanou práci ve stejnoměrném klimatu. A nastoupí-li po škole prostě rovnou na venkov, dokonce i dům a věno, což se prakticky rovná ženichu. Tak platí?

Navyklým pohybem natáhl k sekretářce palec s ukazováčkem a ona mu stejně mechanicky vložila do ždibce formulář.

— Panebože, řekla paní Tachecí na pokraji mdlob, — panebože, copak ona může jít k prasatům...?

Kdyby byla křičela, vyhrožovala nebo plakala, ani by to nevnímal, ale že zašeptala podivně přiškrceným hlasem, jako by oslovený Všemohoucí seděl s nimi v kanceláři, způsobilo, že předseda mimoděk zvedl hlavu — a spatřil Lízinku.

Lízinka celou dobu pozorovala tužku úřednice. Kdykoli řekl předseda Jistě, udělala malou čárku. Kdykoliv řekl Prostě, udělala tečku. Kdykoli měla čárek či teček pět, spojila je přímkou a domalovala další kříž. Nyní trčela špička tužky ve vzduchu a Lízinka čekala, kdy dopadne.

Ale předseda komise hleděl na její útlé lokty a kolínka, na její dosud dětský a téměř průsvitný obličejíček, rozplývající se v záplavě dlouhých zlatých vlasů, a tu ucítil, jak ho prudký poryv citů a vzpomínek vysává z této strohé úřadovny, svléká z usedlých šatů i návyků a žene proti proudu funkcí i schůzí do krajů prvotní nevinnosti, a ná-

hle uslyšel i hlas, o němž myslel, že mu dávno navždy odezněl: Madona! řekla jeho matka opět na Svatém Kopečku, kam právě dorazili s procesím ze Slavonína, Honzíčku, klekni si, to je Svatá Panna!

Nechal klesnout ruku s přihláškou, přestože tam nutně potřeboval splnit kvótu, a obrátil se k sekretářce.

— Dejte mi, řekl, — složku PST!

Kostnatá žena odtrhla zrak od svých křížů a pohlédla na Lízinku znovu, teď s úlekem. Zнала svého šéfa a nechápala, co mohlo přivodit tak neobvyklý zvrat. S nevolí odložila tužku, došla k sejfu a podala předsedovi desky s nápisem PŘÍSNĚ TAJNÉ. Obsahovaly soupis speciálních oborů, které vypsalý některé centrální instituce. U každého bylo stručně, ale striktně definováno, co se od uchazeče požaduje.

Jako čestný muž, který se zpronevěřil svému svědomí jen jednou, když musel zapřít Boha, aby směl sloužit státu, nehodlal ovšem předseda ani teď učinit nic, čím by stát utrpěl. Prochází obory, vypsané pro chlapce i děvčata, vyloučil poctivě všechny, pro něž Lízince scházely předpoklady, vzdělání nebo třídní původ, jako obor diplomatický kurýr, velvyslanec nebo poslanec. Poprvé prodlel u kontrašpionáže, která žádala hned tři posluchače. Myslí se mu mihla další vzpomínka: na něžnou Gretu Garbo v roli Maty Hari. Film se vzápětí přetrhl, když si všiml, že je v oddíle POHLAVÍ M. Obrátil list. Jeho zrak dopadl přímo na charakteristiku, která uzavírala oddíl POHLAVÍ Ž, a tím i celý seznam.

SPEC. OB. HUM. SM. S MAT.: ABSOLV. DEVÍTILETKY
(Ž) — VZBUZ. DŮVĚRU — SCHOPN. VEŘ. VYSTUPO-
VÁNÍ. — FLEGM. POVAHY — VELMI PŘÍJEMN. ZEVŇ.
Za tím byla závorka, jediná toho druhu ve složce PST:
(JAKOU BY ČLOVĚK RÁD POTKAL U ZUBAŘE!!!)

Předseda opět vzhlédl. Ani nejpřísnější soudce v něm nemohl popřít, že nic na Lízince neodporuje požadavkům. Naopak, nepoznal tvář, na kterou by raději vzhlížel ze zubařského křesla, kde už zažil tolik útrap. Jakmile dospěl k přesvědčení, že jedná v souladu se svými zásadami, rozhodoval se vždy velmi rychle.

— Slečno, zeptal se Lízinky přímo, — nechtěla byste být úkonářkou?

— Co je to? zeptala se matka, rychle přicházející k vědomí.

Předseda komise pro pomoc při volbě povolání se zahloubal do listiny.

— Speciální obor humanitního směru s maturitou, řekl po krátkém zkoumání.

— A jaký tak asi? zeptala se matka velmi neagresivně, aby nesfoukla plamínek nové naděje.

Teprve teď si všiml, že k anonci patří i douška: Uch. vol. za úč. poh. prof. Vlka 61460!

— Uchazeč, překládal, — má volat za účelem pohovoru profesora Vlka, viz číslo. Z toho prostě a jistě vyplývá, že podrobnosti vám sdělí dotyčný činovník. Já ovšem musím vědět, jestli zásadně souhlasíte, abych vám pro něho napsal směrný lístek. Tak tedy —

zvolal předseda netrpělivě, protože začal z výrazu sekretářky chápat, že se odcizuje své pověsti,

— zahradnice, pekařka, krmička nebo...

— Rozhodně, vykřikla paní Tachecí, — rozhodně

3

úkonářka!

— Co je to? zeptal se PhDr. Tachecí, když jeho žena skončila svou zprávu.

Seděli v obývacím pokoji, skloněni nad polévkou. Lízinka pozorovala hladinu, která zrcadlila její tvář. Když ponořila lžíci, tvář se vlnovitě svrašťovala, když lžíci zvedla, tvář se rozpíjela k okraji talíře.

— Co by to bylo, řekla paní Tachecí, — humanitní obor s maturitou.

— A jaký tak zhruba? zeptal se doktor Tachecí velmi nemilitantně, aby nezažehl požár nového sporu. Vstal, přistoupil ke knihovně a jal se listovat v příručním jazykovém slovníku.

— Úkonářka tu vůbec není, řekl po chvíli, — jenom úkon, úkonu, maskulinum, rovná se konání, činnost, funkce.

— No tak bude funkcionářka, no! řekla paní Tachecí, — tím líp!

— Jenomže, řekl doktor Tachecí, — ta charakteristika se hodí spíš na animírku.

— Lízinko, řekla paní Tachecí, — dojíst, holčičko, a spát, zítra tě čeká škola!

Sotva je dcera políbila na dobrou noc a zavřela za sebou dveře, promluvila matka tentokrát bez výkřiků a slz, což bylo tím závažnější.

— Jediné, co jsi kdy udělal pro svou dceru, řekla, — bylo, žes před šestnácti lety využil mé důvěřivosti a povlalil mě do jetele jako poslední služku. Netušila jsem, že člověk s univerzitním titulem mi hned napoprvé udělá dítě, a hlavně jsem věřila, že se o ně aspoň postará. Jenomže ty —

pokračovala stále věcněji, takže doktor Tachecí začal rychle chápat kritičnost situace,

— se stydíš ceknout, když ti průvodčí v tramvaji nevrátí na stovku, natož dát normální úplatek, aby tvá dcera udělala zkoušku. Jediné, cos mi nabídl, když její budoucnost ležela v troskách, byl čaj. A když jsem pak pro ni místo tebe získala poslední šanci, aby nemusela pást krávy, budeš mi říkat, že z ní dělám kurvu? Já —

zvýšila nepatrně hlas, jako by vyvracela námitku, kterou si doktor Tachecí neodvážil nyní ani domyslet,

— nevím, co je úkonářka, a ani nemusím, mně stačí, že bude mít maturitu a může pak jít, kam bude chtít. A jestli chceš ty, aby ti dál říkala Táto, zavoláš zítra toho Vlka a dáš si s ním schůzku. A na tu přirozeně přineseš jako každý slušný otec flašku koňaku, a kdyby se v telefonu cukal, tak dvě, protože když —

dodala paní Tachecí a on s ustrnutím spatřil v její tváři zářivý úsměv,

— to nedokážeš ty, půjdu k němu já a nabídnu mu všechno, co může nabídnout matka a

4

žena.

V pátek ráno, sotva zasedl ke svému stolu v jazykové poradně Akademie věd, vytočil doktor Tachecí číslo 61460.

— Slyším, řekl volaný.

— Haló, řekl volající, — mohl bych, pěkně prosím, hovořit s profesorem Vlkem?

— Kdo volá? zeptal se volaný.

— Tady je doktor Tachecí, řekl doktor Tachecí.

— Neznám, řekl volaný.

Doktor Tachecí cítil, jak rudne. Podobně pánovitě hlasy působily, že se nechal předbíhat ve frontách a šidit na váze, že bez protestu jedl husí krev, kterou mu přinesli místo husích jater, a bez odporu platil srp, který mu prodali místo sirupu. Už už koktal omluvu a zavěšoval. Ale ostré vědomí, že by právě tomuto hlasu vydal svou zbožňovanou ženu, ho vybičovalo k nebývalé odvaze.

— Promiňte, řekl, — já volám ohledně dcery.

— Jaké dcery? zeptal se volaný.

— Ohledně mé dcery Lízinky, pokračoval doktor Tachecí a zavřel oči, jako by se vrhal do hloubky, — ona byla včera s manželkou před komisí a dostaly toto číslo.

— Jaké máte vy? zeptal se volaný.

— 271425, řekl doktor Tachecí poslušně, — linka 15.

— Zavěste, řekl volaný, — já si vás zavolám.

Cvaknutí oznámilo, že zavěsil. Doktor Tachecí učinil totéž a zůstal sedět, ochromen vlastní zmužilostí. Vzápětí otevřel oči a uvědomil si, že nejen nic nevyřídil, ale ani neví, kdy bude zavolán, takže vzdor úspěchu nemá, co by doma sdělil. Telefon mlčel. Zbývalo zavolat znova, což bylo nad jeho síly. Ale vědecky fungující mozek, zvyklý zpracovávat jen prověřená fakta, vyslal náhle živý obraz: spatřil svou ženu, nahou a žádoucí, jak opět klesá do trávy, tentokrát pod vahou cizího dobyvačného těla. Okamžitě sáhl po sluchátku. Vtom přístroj zazvonil.

— Tady je profesor Vlk, řekl známý hlas; zněl teď vlídně, téměř přátelsky. — Promiňte, musel jsem si to prověřit. Tak vy máte dceru. Řekl byste, že vzbuzuje důvěru?

— Myslím, že ano, řekl doktor Tachecí, — každý rok vybírala u vánočních stromků.

— Je schopna veřejného vystupování? zeptal se profesor Vlk.

— Myslím, že ano, řekl doktor Tachecí, — při besídkách hrávala Šípkovou Růženku.

— Mohu z toho soudit, že má příjemný zevnějšek? zeptal se profesor Vlk.

— Myslím, že ano, řekl doktor Tachecí, — jsem si tím téměř jist.

— A že je spíš flegmatické povahy? zeptal se profesor Vlk.

— Myslím, že ano, řekl doktor Tachecí, — je spíše po mně...

— A je to, pane doktore, zeptal se profesor Vlk, —
děvče, jaké by člověk rád potkal v nepříjemné situaci,
řekněme u zubaře?

— To nevím, řekl doktor Tachecí podle pravdy.

— Myslíte, že ne? zeptal se profesor Vlk znepoko-
jeně.

— Já nevím, opakoval doktor Tachecí, — já jsem nikdy
nebyl u zubaře.

— To vám gratuluju, zasmál se profesor Vlk s úle-
vou, — zubaři jsou horší než vrazi, až na mého, naštěstí!
Tak ale nevylučujete, že by dceruška působila u zubaře
uklidňujícím dojmem?

— To jistě nevylučuji, řekl doktor Tachecí.

— No to je skvělé, řekl profesor Vlk, — to je skvělé!

— Ovšem, řekl doktor Tachecí, — nám není zcela
jasné, o jaký obor vlastně jde. Proto mne manželka pro-
sila, abych se s vámi sešel.

— Sejít se musíme brzy hlavně s vaší slečnou dcerou,
řekl profesor Vlk, — abychom si ji vyzkoušeli.

— Směl bych vědět z čeho? zeptal se doktor Tachecí, —
aby se mohla trochu připravit...

— Není třeba, řekl profesor Vlk, — je to jen lehký
psychotechnický test.

— Kam s ní tedy máme přijít? zeptal se doktor Ta-
checí.

— Máte koupelnu? zeptal se profesor Vlk.

— Myslím, že ano, řekl doktor Tachecí překvapeně
a ihned se opravil, — ano, máme ji určitě!

— Přijdeme raději k vám, řekl profesor Vlk, — doma se bude líp cítit a můžeme se domluvit v klidu. Hodí se vám zítra ve čtrnáct třicet?

— Zítra je sobota, řekl doktor Tachecí.

— My pracujeme hlavně v sobotu, řekl profesor Vlk. — Vyřídte laskavě poručení paní choti a dceruška ať klidně spí. Jestli je normální mladá a zdravá dívka, zvládne to jednou

5

rukou.

— A co když budou dva? zeptala se paní Tachecí. Jak rozpůlíš tu flašku?

— Tak si ji vypijí spolu tady, navrhl její muž.

— Ty máš fantastické představy o úplatcích, řekla jeho žena.

Seděli v obývacím roháku, odsouzeni trpně čekat. Paní Tachecí nervózně kouřila a občas přicukrovala mramorovou bábovku. Doktor Tachecí přehlížel svá alba a často pečlivě čistil lupu. Lízinka pozorovala mouchu na skle okna. Když zavřela pravé oko, šplhala moucha na transformátor. Když zavřela levé oko, lezla moucha po polní cestě. Když nechala obě oči otevřené a hleděla určitým způsobem, viděla mouchy dvě, zato transformátor i polní cesta se rozplynuly.

— Když mi někdo řekne Přijdeme, tak se zeptám, kdo! řekla paní Tachecí.

— Myslel jsem, že je to plurál majestatis, řekl její muž.

— Svatá prostoto! řekla jeho žena. — Proboha, nechtěl bys už nechat těch pitomých známek?

Po zkušenosti ze čtvrtka měla na sobě volné šedivé šaty domácí výroby, které potlačovaly její pás, hrud' i krk.

— Promiň, řekl překvapeně její muž, — nevěděl jsem, že tě to ruší.

Měl na sobě anglický oblek, přešitý po otci, který si léta brával k sobotnímu čaji.

— Ruší mě to teprv asi patnáct let, řekla jeho žena. — Lízinko, nešilhej!

Lízinka přestala hledět určitým způsobem. Měla na sobě dlouhou sukni v barvě svých vlasů a bílou halenku, která se dojemně nadýchávala nad drobnými ňadry.

Paní Tachecí přicukrovala bábovku a zapálila si novou cigaretu.

— Neměla bys míň kouřit? zeptal se doktor Tachecí starostlivě.

— Je to jediný luxus, který si může tvoje žena dopřát, řekla paní Tachecí.

— Myslel jsem jenom, kdyby byl náhodou nekuřák, řekl její muž omluvně.

— Myslíš? polekala se, zamáčkla cigaretu, otevřela obě křídla okna a pomáhala kouři rukama. Přitom pohlédla na hodinky.

— Je půl a jedna minuta, řekla zneklidněně.

— Je za minutu půl, uklidňoval ji.

Kdesi teď zazněl časový signál a současně jejich zvoněk. Paní Tachecí uchopila popelník a vysypala jej z okna.

Na schodišti stáli tři muži. Měli téměř stejné černé raglány, černé klobouky klasického tvaru a bílé rukavice. První nesl kytici rudých růží. Druhý válec v ozdobném papíru. Třetí bandasku a rozměrný kufr.

— Jsem profesor Vlk, řekl první, smekaje klobouk a svlékaje rukavice, — smím vám, milostivá, políbit ruku a odevzdat tuto malou pozornost?

Byl to statný šedesátník s hlubokýma očima, jehož černá hříva a huňaté, srostlé obočí jen tu a tam prokvétaly šedí. Budil vzpomínku na osvětlené venkovské lékaře ze zchudlých šlechtických rodů.

— Těší mne, že vás poznávám, řekla paní Tachecí stejně okouzleným hlasem, jakým kdysi poprvé pozdravila doktora Tachecího. Přivoněla k růžím a silně zalitovala, že si neoblékla šaty ze čtvrtka. Mimoděk začala Lízince závidět.

— Dovolte, řekl profesor Vlk, — abych vám představil svého zástupce docenta Šimsu.

— Docent Šimsa, řekl docent Šimsa, ukláněje se a podává doktoru Tachecímu oblý předmět, — předpokládali jsme, že vy dáte přednost dobrému koňaku!

Byl to vrstevník paní Tachecí, menší, ale pohledný muž atletické postavy, kterou podtrhoval i krátký zástřih vlasů. Vějířky v koutcích očí napovídaly, že se často a rád směje.

— To nemuselo být, zašeptal doktor Tachecí v krajních rozpacích. Současně začal na docenta žárlit. Aby to vše skryl, postavil láhev na podlahu předsíně a spěchal zbavit třetího muže břemen.

— Dovolte laskavě, řekl, — abych vám pomohl, pane... pane...

Byl to obtloustlý člověk neurčitého věku. Oči se mu téměř ztrácely v masitém obličejí, z něhož se zvedal divoký hřeben přeraženého nosu. Celek připomínal zašlá bitevní pole, v jaká se měnívaly tváře bývalých boxerů.

— To je Karlík, řekl profesor Vlk, — náš spomocník a šofér. Ukázal byste mu laskavě koupelnu?

— Ano, řekl doktor Tachecí, — ovšem, zajisté, samozřejmě, rád!

Otevřel příslušné dveře a stiskl vypínač. Muž zvaný Karlík uctivě počkal, až doktor ustoupí, a pak složil svůj náklad vedle vany. Vzápětí rovněž smekl a v předsíni zasvítila pleš. Úslužně zvedl a podal doktoru Tachecímu jeho láhev.

— Karlíku, řekl profesor Vlk, — když nepřijdem za patnáct minut, odvez nádobíčko a přijed' pro nás v šestnáct nula nula!

— Rozkaz šéfe, řekl Karlík, ale zůstal stát, nespouštěje z něho oddané oči.

— Třicet čísel si můžeš uříznout z mého, řekl profesor Vlk laskavě.

— Díky, šéfe, řekl Karlík vděčně a obrátil se k ostatním, — má poklona, rukulíbám, milostpaní.

Nasadil si klobouk a zasalutoval. Jeho obrovská dlaň zavlála jako sloní ucho.

— Smíme si odložit? zeptal se profesor Vlk.

— Bože, Emile, řekla paní Tachecí, — tak přece pánům pomoz!

Doktor Tachecí opět postavil láhev na zem, ale i profesor i docent byli rychlejší. Pod raglány měli karmínová saka stejného střihu. Na pravých rukávech a levé straně hrudi byl našit státní znak. Vypadali jako vedoucí olympijského mužstva, což paní Tachecí upokojilo.

— Musíte nás omluvit, milostivá paní, řekl profesor Vlk, — jdeme rovnou z práce. Ale kde je vlastně slečna dcera?

Docent Šimsa zdvořile zvedl a podal doktoru Tachecímu láhev. Paní Tachecí se začala opět dokonale ovládat.

— Čeká v pokoji, řekla s omluvným úsměvem matky, — má trému. Nedivte se. Je to ještě dítě.

— Je-li po vás, milostivá paní, řekl profesor Vlk, — pak se nemá v životě čeho bát. Mohla byste nás laskavě seznámit?

— Lízinko! zavolala paní Tachecí.

Dveře pokoje se otevřely. Lízinka stála v jejich rámu jako líbezný starý obraz.

— To je naše Lízinka, řekla paní Tachecí se šťastnou pýchou,

— Lízinko, to je pan profesor Vlk a pan docent Šimsa.

Lízinka způsobně poklesla v kolenou. Profesor Vlk a docent Šimsa na sebe pohlédli s neskrývaným vzrušením. Vypadali jako lanaři profesionálního klubu, což doktora Tachecího zneklidnilo.

— Emile, řekla paní Tachecí, — tak přece uveď pány dál!
Doktor Tachecí postavil láhev na parkety.

— Ne, ne, řekl profesor Vlk, dovolíte nám laskavě,
abychom napřed zašli se slečnou

6

do koupelny?

— Co tam s ní dělají? zeptal se doktor Tachecí už potřetí.

— Prosím tě, uklidni se, řekla potřetí jeho žena, —
sám jsi mi říkal, že musí složit zkoušku.

— Copak se zkoušky skládají v koupelně? řekl její muž.

— Každopádně se skládají bez rodičů, řekla jeho žena.

— Tak jsme mohli jít do kuchyně, řekl její muž.

— Prostě nás nechtěli rušit. Ten Vlk vypadá jako an-
glický lord.

— Zato ten Šimsa jako pásek.

— Zrovna tak jsi vypadal, když jsem tě potkala.

— Ale jen vypadal! řekl její muž.

— Bohužel! řekla jeho žena.

Přes dvoje dveře bylo slyšet, jak v koupelně teče voda.

— Napouštějí vanu, řekl doktor Tachecí.

— Dělají nějaký pokus, řekla jeho žena.

— Ve vaně? zeptal se její muž.

— Vy jste se neučili ten zákon? zeptala se jeho žena, —
jak se váha vody rovná váze tělesa?

— My jsme se ho učili jinak. A ne ve vaně.

— To si snad myslíš, že ji tam koupou nebo co?

— Moc bych se nedivil.

— Ty možná netušíš, že jsou muži, řekla jeho žena, — kteří hned napoprvé nepovalí dívku do jetele.

— Rád bych ti zas jednou připomněl, řekl její muž, — že to byl anglický trávnik a že jsem se tě napřed dovolil. Přes dvoje dveře zazněly z koupelny tlumené úderý.

— Co to tam tlučou? zeptal se doktor Tachecí.

— Něco jim upadlo, řekla jeho žena.

— To byly rány! řekl její muž.

— No tak tam něco přibíjejí, řekla jeho žena.

— Už jsi někdy něco přibíjela v cizí koupelně?

Přes dvoje dveře se ozval z koupelny nelidský zvuk.

— A co je tohle?? zeptal se doktor Tachecí.

— Někdo se směje, řekla jeho žena.

— Někdo křičí! řekl její muž. — Já tam jdu!

— Prosím tě, nezesměšňuj se!

Zvuk zesílil.

— To je přece slepice! řekl doktor Tachecí.

— Ty ses opravdu zbláznil! řekla jeho žena.

Zvuk ustal, jako když utne.

— Říkej si, co chceš, řekl doktor Tachecí, — to byla slepice!

— Proboha, co by dělala v naší koupelně slepice? zeptala se jeho žena.

— To se právě ptám já!

— Emile, prosím tě, prohlížej si radši známky! Lízince jde právě o všechno, a ty mi tu trojčíš!

— Prosím, řekl její muž, — ale jestli o to všechno přijde v naší koupelně, žaluj sama na sebe! Já si myji ruce.

— Co tě znám, neděláš nic jiného, řekla jeho žena. — Pilát byl proti tobě šmudla!

V tu chvíli bylo slyšet, jak se dveře koupelny otvírají. Zazněly mužské hlasy a vzápětí se otevřely i dveře pokoje. Na prahu stáli profesor a docent. V koupelně šuměla sprcha.

— Pánové! řekl doktor Tachecí, — je nejvyšší čas, abyste nám nalili čistého vína!

— V tom je ten problém, řekl profesor Vlk zasmušile. Paní Tachecí zbledla.

— Zapomněli jsme totiž jako na smrt na šampaňské! řekl s úsměvem docent Šimsa.

Paní Tachecí se rozzářila. Profesor Vlk přistoupil k rodičům a obřadně jim stiskl ruku.

— Gratuluju. Gratuluju. Vaše Lízinka obstála na výtečnou. Nu, co se dá dělat, zapijeme to tedy koňakem.

Docent Šimsa už zbavil přinesenou láhev ozdobného papíru a vytáhl z kapsy zvláštní víceúčelový nůž.

— Já to věděla, řekla paní Tachecí, přemáhajíc pohnutí, — Emile, já ti to říkala!

— Pánové, opakoval doktor Tachecí s náhlou umíněností, — dozvíme se konečně...

— Proto jsme přece přišli, pane doktore, řekl profesor, položiv mu přátelsky ruku na rameno, — ale neměli bychom počkat na ni?

— A kde je?? zeptal se doktor Tachecí.

— Myje vanu, řekl profesor Vlk. — Nu, ale napít se můžeme i bez ní, na to má ještě času dost.

Paní Tachecí vyňala zatím z vitríny sváteční křišťálové číše, které docent Šimsa naplnil až po okraj courvoisierem. Profesor Vlk zvedl sklenku tak pevnou rukou, že se hladina ani nezachvěla.

— Život, řekl, — mi odepřel vaše štěstí, pane doktore. Nemám dětí. Ale má práce mi umožnila mnohé pochopit. Dovedu se proto vžít do pocitu rodičů, jejichž jediná dcera stojí na první a hned rozhodující životní křižovatce. Připíjím, aby cesta, po níž se dnes vydává, byla provázena tvůrčími úspěchy a radostí ze zdařilého díla!

On i docent se vypjali, pozdravili úklonem hlavy a vyprázdнили číše do dna. Dojatá paní Tachecí se přidala zcela spontánně. Doktor Tachecí je napodobil, ačkoli se to zcela přičilo jeho zvyklostem.

— Dovolíte, milostivá paní, zeptal se profesor Vlk, — abychom se posadili? jsme od půl páté ráno na nohou.

Paní Tachecí se vyděsila.

— Proboha! řekla. — Emile, tak přece nabídni pánům židle! Řekněte, pánové, jedli jste vůbec něco?

— Děkujem za pozornost, řekl profesor, usedaje za stůl, — jídla i pití bylo až moc, ale práce dvakrát tolik. Zas ta stará písnička, že nejsou lidi!

— Ale vy jste jim to řekl! řekl docent s obdivem.

— Řekl jsem jim, řekl profesor, — že je to totéž, jako by po někom chtěli, aby hrál Hamleta a současně stavěl kulisy.

— A ještě stříhal vlasy! dodal docent.

— Ano, řekl profesor nanejvýš znechucen. — Člověka mrazí, když si uvědomí, jak snadno by mohlo pár byrokratů a pomatenců zbavit lidstvo těch nejstarších tradic. Nejvyšší čas —

pokračoval už zase vyrovnaně, pokynuv docentu, aby nalil, — že se našli slušní i vlivní lidé, kteří to pochopili. Než Lízinka dostuduje, zbude z toho jen trapný odstavec ve skriptech.

— To jste měli, zeptala se paní Tachecí, — nějakou zkoušku?

— Zkoušku, premiéru i poslední reprízu, řekl docent Šimsa.

— A to se vyplatí?

— Jak komu, řekl docent Šimsa a zazubil se, — třem se nám vyplatilo, dvěma ne. Tak na ně!

Potvrdil, že nemá pro vtip nikdy daleko. Profesor Vlk i paní Tachecí se smáli s ním. Než se nadál, zjistil i doktor Tachecí, že drží prázdnou číšku, zatímco docent Šimsa mu nalévá znovu.

— Pánové, řekl potřetí; měl v úmyslu promluvit velmi kategoricky, ale z úst se mu vydralo jen zašeptání.

— Máte pěkný byt, řekl profesor uznale a přistoupil k oknům, — jen okolí je trochu nevlídné.

Z jednoho okna bylo vidět pouze okna protějších domů, z druhého pole za sídlištěm, kam vybíhal klín skládky, takže se z výše jevilo jako vyhřezlá matrace.

— Říkám manželovi věčně, řekla paní Tachecí, nespouštějíc z něho obdivný pohled, — dokud byla Lízinka dítě, mělo to své výhody, ale teď, když dospívá, je to tu prostě o strach.

— Žena se umí bránit líp než muž, řekl docent. — Muž je zbabělec. Na ženu musí být někdy i čtyři.

— Ale co když jsou čtyři?

— Pak se může ještě modlit, usmál se docent Šimsa.

— Já, řekla paní Tachecí, — bych z nich dala zaživa dřít kůži!

Profesor Vlk se zachmuřil.

— Ale, ale řekl přísně. — A čím by si to zasloužili?

Paní Tachecí se zarazila.

— No ale, řekla zmateně, — copak matka rodí a piplá svou dceru, aby ji pak beztretně znásilnili čtyři chuligáni?

— Ach tak, řekl profesor a jeho tvář se ihned rozjasnila, — nepochopil jsem zprvu, koho míníte. V tom máte samozřejmě pravdu. Trest dření kůže byl u nás dokonce zaveden, a to v šestnáctém století králem Vladislavem.

— Tak to na krále Vladislava, řekla paní Tachecí, vděčna, že chvilkový nesoulad byl zaplašen,

— Na krále Vladislava! opakoval souhlasně profesor Vlk a povstal, aby si mohl přituknout s ní i s jejím mužem.

Doktor Tachecí mechanicky vypil a docent Šimsa mu nalil s pochvalným zamrknáním.

— Král Vladislav, pokračoval profesor, — byl vůbec zajímavý muž. V roce 1509 odsoudil jednoho provinilce

k vystřelení z děla. Bohužel ani jeden, ani druhý trest se u nás neujal.

— Já, řekla paní Tachecí v zanícení, — bych je proti takovým zavedla znova.

Pila stejně zřídkka jako její muž a právě zjišťovala, že je to škoda. Alkohol násobil radost z úspěchu dcery a společnost obou mužů osvobozovala myšlenky, jež po boku doktora Tachecího zůstávaly marnotratně nevyřčeny.

— Já, pokračovala, — bych z nich zaživa dřela kůži sama a všechny matky by mi za to líbaly ruce. Škoda, že nejsem muž!

Její muž na protest alespoň malátně zvedl ruku. Byla to náhodou ruka s číší. Profesor ihned zvedl svou, až zazvonilo sklo o sklo.

— Správně, pane doktore! řekl s obdivem, — to se nedá než vypít na vaši paní choť.

Doktor Tachecí povstal, vypil a usedl, aniž si mohl vysvětlit, proč. Ostatní zůstali stát.

— Milostivá, řekl profesor Vlk, — podobně smýšlí patrně každá normální žena, ale jen málokterá se to odváží vyslovit. Kdo jiný než právě ženy tvořil základ stálého publika gilotiny, jak dosvědčují dobové rytiny. Ale ani francouzská revoluce, která povýšila popravu na občanskou slavnost, neodstranila křivdu největší: rovnoprávnost se vyhnula jediné lidské činnosti a právě té, při níž je člověk nejvíc člověkem. Po dalších dlouhých dvě stě let až —

profesor Vlk ztrácel svou chladnou odměřenost a začal se podobat spíš romantickému básníkovi,

— do dneška zůstalo privilegium zákonné odplaty nelogicky vyhrazeno mužům. Ženě nejen nebylo dopřáno vnést do vykonávání trestu svou chladnokrevnost a vtip, ale když sama propadla hrdlem, nesměla ani smrt přijmout z ženské ruky. Jaká nespravedlnost a —

profesor Vlk okamžik hledal slovo,

— zaostalost v dobách, kdy ženy řídí kosmické lodi a v čele států vedou války. Tím větší je naše radost, že jsme to my čtyři, kdo první smíme pozdravit dovršení moderní doby. Dík osvícencům, kteří této myšlence zasvětili celý život...

— Dík vám, pane profesore! přerušil ho obdivně docent Šimsa.

— Ne, ne, kolego, řekl profesor Vlk dojatě, ale kategoricky, — my jsme jen plavčíci mrtvých kapitánů, oni určili cíl, nám je dopřáno vykřiknout ze strážních košů, Země! Náš obor získal poprvé v dějinách důstojný stánek, v němž se může rozvíjet v obdobných podmínkách jako obory mnohem, mnohem mladší. A co víc: po 21. lednu 1790, kdy francouzské národní shromáždění deklarovalo rovnost poprav, vejde dnešek do dějin jako den, kdy byla nastolena i rovnost popravčích. Tu ji máme! —

zvolal srdečně, když se otevřely dveře a do pokoje vešla Lízinka, jejíž bledá pleť lehounce zrůžověla přestálým napětím, — tady je, naše budoucí první úkonářka a se vši pravděpodobnosti i první

katyně světa.

Poslední slova už paní Tachecí neslyšela, protože je slyšet nepotřebovala. Přemožena dojmy přistoupila k dceři, objala ji a přitiskla její drobnou tvář na svá plná ňadru.

— Ty moje Lízinko! řekla v slzách, — má děvečko zlatá, ani nevíš, jak jsem šťastná!

Profesor Vlk pokynul docentu Šimsovi, aby znovu naplnil číše.

— Nu, pane doktore, řekl, — to je přece důvod k napití! Doktor Tachecí se dal do smíchu.

— To se povedlo! řekl. — To se vám povedlo! No to se vám povedlo! No to se vám tedy povedlo!!

Smál se stále hlasitěji, až začal škytat. Ačkoliv se výraz jeho obličeje nezměnil, vypadalo to, jako když pláče.

Docent k němu přistoupil se zjevným úmyslem plácnout ho do zad, ale profesor byl rychlejší. Zadržel mu ruku a řekl varovně:

— To ne, kolego, raději ne...!

Šimsa pohlédl mimoděk na svou dlaň, jejíž ostré hrany prozrazovaly výcvik v karate, a omluvně přikývl. Doktor Tachecí škytal a plakal smíchy. Konečně postřehl, že mu hrozí udušení, a pokusil se vstát. Počkal, až se rozhoupaná místnost ustálí, a pak se cele soustředil, aby se prodral úzkou soutěskou mezi dvěma páry karmínových sak do předsíně.

Na chvíli ho zmátlo, že se ocitl v zimní krajině plné sáňkujících dětí, než si uvědomil, že se opírá čelem o rám

obrazu Josefa Lady. Zavřel oči a posunoval hlavu, až se dotkla zdi chodby, která ho bezpečně jako kolej dovedla do koupelny.

Tam svlékl sako a pověsil je těsně vedle věšáku. Pak si pečlivě posunul kravatu až na záda, aby ji nezamokřil, naklonil se nad vanu a popaměti roztočil kohoutek sprchy. Když ho studený proud léčivě udeřil do zátylku, otevřel oči. Spatřil další obraz, tentokrát zátiší, nature morte se slepicí a kaprem. Zatímco mu voda stékala po kravatě do kalhot, vzpomínal usilovně, kdo je namaloval a jak se dostalo do vany. Konečně mu došlo, že to není obraz, ale opravdu mrtvý

8

kapr a skutečně podříznutá slepice.

— A ven! zvolal doktor Tachecí, když se opět objevil na prahu pokoje. Z vlasů, košile i kalhot mu kapala voda, ale jinak vyhlížel kupodivu střízlivě. Lízinka seděla způsobně na židli matky, která dala na stůl svatební kávový servis a nyní krájela mramorovou bábovku.

— Proboha, Emile, řekla paní Tachecí zděšeně, — jak to... co to máš v ruce??

— Slepici, řekl její muž, — a mlč! Vy jste profesor? zeptal se Vlka.

— Ovšemže, pane doktore, řekl Vlk.

— Profesor čeho? zeptal se doktor Tachecí.

— Jsem profesor popravních věd Vlk a tohle je docent popravních věd Šimsa.

— Vy jste kati! řekl doktor Tachecí mstivě.

— Naše diplomy, pane doktore, řekl profesor Vlk důstojně, — jsou právě tak platné, jako je váš.

— Jste kati, zvolal doktor Tachecí, — a jdete z práce!

— Emile, vzpamatuj se! zvolala jeho žena.

— Tiše buď! vykřikl její muž. — A vy si mi troufáte navrhnout, aby moje dcera vraždila lidi??

Profesor Vlk vstal. Už nepřipomínal vesnického lékaře ani romantického básníka. Barva jeho saka zavoněla krví. Hrozil v příští vteřině vybuchnout a státní znak propůčoval jeho hněvu nadosobní rozměr.

Doktor Tachecí se však nezalekl. V kritickém okamžiku dorostl konečně v otce, a obrana mládeže vlévá více sil než zájem státu. Přestože se v životě nepral, byl hotov udeřit soka mrtvou slepicí.

Vlk byl příliš dobrý psycholog, než aby to uniklo jeho pozornosti. Změnil úmysl a vykročil ke knihovně.

— Dovolíte? zeptal se stručně; aniž vyčkal odpovědi, vyňal druhou z osmi knih, jejichž hřbety tvořily zdálky viditelný celek.

— Mohl bych vám citovat řadu kapacit ze svého oboru, řekl, — ale omezím se na ty, které uznáváte vy, pane doktore. Alexandra Dumase byste jistě neobvinil, že usiluje o duši vaší dcery. Tak se přesvědčme, co říká na straně 381 druhého dílu Tří mušketýrů: „Když přišli na břeh řeky, přiblížil se kat k milady a svázal jí ruce a nohy. Tu přerušila ticho, volajíc: ‚Jste podlí, bídní vrazi, vybere se vás deset, abyste udolali jednu ženu!‘ —

„Vy nejste žena,“ pravil ledově Athos, „nejste ani z lidského rodu, jste démon, uniklý peklu, kterého my peklu opět vrátíme!“ — „Ach, ctnostní páni,“ pravila milady, „pomněte, že ten z vás, který se dotkne jediného vlasu mého, bude vrahem!“ — „Kat může zabít, aniž jest proto vrahem,“ pravil muž v červeném plášti, přičemž uhodil na svůj široký meč, „to jest poslední soudce, toť —

profesor Vlk sklapl knihu a vrátil ji na místo,

— vše.“ „Vy jste však teoretik, pane doktore, a můžete namítnout, že postava románu vyjadřuje pouze názor autora. Pak ale sám odložte emoce a následujte mě na pole vědy. Použil jste termínu kat, abyste dal průchod svému opovržení. A přece právě ten a právě vám by měl být důkazem, že kat přichází do našich dějin jako posel dávných kultur (dřívějších). Vždyť všehovšudy dva ze všech etymologických slovníků se odvažují i jen odhadnout původ slova. Václavu Machkovi se jeví, že ‚kat‘ je totožné s ruským ‚chvat‘, to znamená člověk bystrý, obratný, smělý. Josef Holub s Františkem Kopečným dokonce soudí, že kat pochází z německého ‚Gatte‘ — což jest společník, druh, a pro srovnání uvádějí termín ‚Ehegatte‘ —

pokračoval profesor Vlk,

— čili manžel. Novodobou genezi funkce osvědčuje snad nejlépe spis Ku vzniku popravců a opravců, autor Rudolf Rauscher, Pierwsza drukarnia Lwów 1930, kde se praví, citují, „vznik popravců u nás spadá do XIII. století. Popravci byli accusatores publici, zřízení králem

Přemyslem Otakarem II. výhradně ze starých rodů šlechtických, kteří se stali postupně i soudci i vykonavateli rozsudků.“ Jistě vám, pane doktore, neuniklo, že v trojjedině podobě představují celou justici, a to o sto let dřív, než vyjde z první vysoké školy první doktor práv. Chcete-li důkaz ještě pádnější, nalistujte si *Majestas Carolina*, kde se v článku 90 praví doslova: „*Querimoniarm contra procuratores nostros sive provinciarium iustituarios, qui vulgariter dicuntur* —

zdůraznil profesor Vlk,

— p o p r a w c z o n e s.“ Pro vás nicméně stejně jako pro zločinnou milady zůstal kat či popravčí nebo úředně úkonář jednoduše vrahem. V jaké kontrapozici stojí váš kolega Joseph de Maistre, když ve svých *Soirées de Saint Pétersbourg* ou *Entretiens sur le gouvernement temporel de la Providence* píše už v roce 1921 slavnou studii kata, cituji alespoň úryvek, „výslednicí této strašlivé praerogativy“, praerogativa je —

vysvětloval profesor Vlk, obraceje se k Lízince,

— každé výsadní právo vladaře, při kterém je vyloučeno spolurozhodování lidu, například trestání viníků, tedy její výslednicí, cituji dále, „je nezbytná existence člověka, určeného k tomu, aby zasahoval zločin tresty, určenými lidskou spravedlností; a tento člověk se skutečně vyskytuje všude, aniž bychom dovedli vysvětlit jak; neboť rozum nenalézá v přirozenosti člověka žádný motiv, který by byl s to přimět jej k volbě tohoto povolání. Co je to za nevysvětlitelnou bytost, která dala přednost před

každým zaměstnáním příjemným, výnosným, poctivým, ba i čestným takovému, který mučí a usmrcuje bližní? Jsou ta hlava, to srdce stvořeny jako naše? Není v nich nic zvláštního, cizího naší přirozenosti? Co se týče mne, já o tom nepochybuji. Je takový jako my po vnější stránce; rodí se jako my; ale je to bytost výjimečná, pro niž musí být v rodině lidské zvláštní určení. Je stvořen jako —

pokračoval profesor Vlk,

— svět“, až sem citát. Omlouvám drobné nepřesnosti, které mohou být ostatně nejvš v syntaxi, protože jsem se právě na tomto tématu habilitoval a měl bych je brzy přednášet vaší —

řekl profesor Vlk, obraceje se k paní Tachecí,

— Lízince. Zvláště krásná pasáž líčí vztah popravčího k práci, cituji, „přichází na veřejné náměstí, naplněné davem stísněným a rozechvělým. Je mu hozen travič, otcovrah, rouhač; chopí se ho, natáhne jej, připoutá jej na vodorovný kříž, zvedne ruku: tu nastane strašné ticho, není slyšet nic jiného než křik kostí, které třeští pod tyčí, a sténání oběti... Skončil. Srdce mu bije, avšak radostí; tleská si, říká si ve svém srdci: Nikdo nenapíná na kolo lépe než —

pokračoval profesor Vlk,

— já.“ Po tomto sugestivním líčení komponuje de Maistre světoznámou apoteózu, která by se měla stát životním krédem každého kata a kterou budu proto při zkouškách vyžadovat —

řekl profesor Vlk, obraceje se k Lízince,

— nazpaměť, cituji, „všechna velikost, všechna moc, všechna subordinace světa spočívá na popravčím; je hrůzou a pojítkem lidského společenství. Odstraňte ze světa tohoto nepochopitelného činitele; v okamžiku se řád mění v chaos, trůny se řítí, společnost mizí. Bůh, který je autorem suverenity, je i autorem trestu: postavil naši zemi na tyto dva póly a na nich dává se otáčeti světu.“ Vy pane —

řekl profesor Vlk, obraceje se k doktoru Tachecímu bez náznaku výčitky či výsměchu,

— doktore, budete jistě, jak se pro vás sluší, přívržencem teze Jeana Jacquese Rousseaua „člověk se rodí dobrý, znemravňuje ho společnost“, na níž je postaven celý evropský takzvaný humanismus. Ne náhodou už v roce 1764, tedy pouhé dva roky po vydání Rousseauova spisu *Le contrat social*, vychází v Monaku smutně proslulý pamflet Cesara Beccarii *Dei delitti e delle pene* neboli O —

překládal profesor Vlk, obraceje se k paní Tachecí,

— zločinech a trestech, který pomoci násilné logické konstrukce dokazuje, že lidský život nepatří k statkům, jimiž smí společnost disponovat, a první navrhuje zrušit trest smrti. Avšak, jak praví Goethe, „grau, teurer Freund, ist alle Theorie und grün des Lebens goldner Baum“ čili „šedivá —

překládal profesor Vlk, obraceje se k Lízince,

— je každá teorie, leč zelený života zlatý strom“: *La Révolution*, uskutečňující Rousseauovu teorii nové spo-

lečnosti, se obešla postupně bez Marata, bez Dantona a Robespiera, ano i bez Rousseaua, ale neobešla se bez muže, který staletou společnost odstranil za tři roky prakticky, a to byl citoyen Charles Sanson, kat revoluční Paříže. On je hrdinou známých Mémoires pour servir à l'histoire de la révolution française, které dokonce popisuje jako autor, aby se později ukázalo, že půjčil svůj vývěsní štít literárnímu začátečníku s nic neříkajícím jménem Honoré —

pokračoval profesor Vlk,

— de Balzac. Jím začíná skvělá galerie portrétů popravčích, do které přispějí svými mistrovskými díly stejně Skot Walter Scott jako Čech Karel Hynek Mácha, jehož románové torzo Kat prezentuje hrdinu dokonce jako posledního potomka královského rodu Přemyslovců. „Byl vysoký, štíhlý,“ líčí Mácha, „černé kudrnaté vlasy, nižádnou čapkou sepjaté, kryly celé čelo až po husté obočí, pod nímž dvě plamenné oči zhluboka se jiskřily; i ostatní tvář byla černými vousy zarostlá. Přes černý oděv plápolal červený plášť a přespříč na údech byl mu připjat široký —

citoval profesor Vlk a paní Tachecí se zdálo, že popisuje svou fotografii ze studentských let,

— meč s dlouhou rukojetí.“ Mimochodem, myslím, že se mýlí Karel Krejčí ve své studii Symbol kata a odsouzení v Máchově díle, když sblížení typu krále s typem kata chápe jako znak rozvráceného společenského řádu. Naopak: v dvojsečném oxymóronu jejich vzájemného oslovení „Králi kate!“ a „Kate králi!“ zaznívá opět de

maistreovská polarita obou základních společenských funkcí. Ano, takový je přístup zodpovědných umělců, vrcholící v geniálních dílech Franze Kafky a Pär Fabiana Lagerkvista, odměněného zcela logicky Nobelovou cenou. Takový je skutečný obraz kata, a pokud se snad našli jedinci, kteří jej nebyli hodni, nedává vám to jako vědci právo znevážit vše, co tisíce poctivých katů po generace přinášely vlasti i lidstvu. Vždyť ruku —

pokračoval profesor Vlk, obraceje se k doktoru Tachecímu, a v jeho hlase se poprvé ozvala jemná ironie,

— na srdce, ne každý absolvent filozofické fakulty se stane Schopenhauerem, že, pane doktore, a už ne jeden z nich po právu skončil právě v rukou kata, kterého naopak vyzvedává každý jen trochu seriózní slovník naučný, za všechny cituji alespoň Meyers Neues Lexikon, Leipzig 1964, heslo Scharfrichter: „Osoba z povolání, která vykonává na odsouzení soudem vyslovený trest smrti formou, předepsanou zákonem.“ To a nic jiného měla vykonávat i vaše dcera. Nešlo tedy o to, aby —

pokračoval profesor Vlk, obraceje se k doktoru Tachecímu, a v jeho hlase poprvé zazněla lehká výčitka,

— vraždila lidi, nýbrž aby se jí otevřel snad nejpracovanější a rozhodně nejpoblábnější obor lidské činnosti, neskonale starší než medicína, práva, o filozofii ani nemluvě. Já, zde kolega —

pokračoval profesor Vlk, obraceje se k docentu Šimsovi,

— i ostatní pedagogové jsme jí hodlali předat bohaté vědomosti, které, jak naznačila i moje malá improvizace, patří k základům civilizace. A chtěli jsme jí předat i své bohaté poznatky z praxe, aby se „capital punishment“, jak výstižně říkají Angličané, absolutní trest, nestal živností diletantů, ale opět doménou nejlepších synů a teď i nejlepších dcer svého věku. Jste-li totiž, —

pokračoval profesor Vlk, obraceje se k doktoru Tachecímu, — pane doktore, skutečný humanista, nesmíte zavírat oči před faktem, že při každé větší akci, ať je to lokální revoluce nebo světová válka, popravují spoustu lidí osoby, pro které věšet znamená prostě oběsit. Jenže on je, to mi věřte! dosti velký rozdíl, jestli vám oprátka perfektně zlomí vaz, anebo vás čtvrt hodiny pomalu stranguluje, že se můžete umrskat. Dnes například pracoval kolega Šimsa tak zručně, že úřední lékař mohl konstatovat exitus jeho svěřence za dvacet osm vteřin.

— Vy jste byl o tři vteřiny lepší! řekl docent Šimsa obdivně.

— Ostatně nikde, pokračoval profesor Vlk rychle s noblesou muže, který je prost ješitnosti, není řečeno, že by musela popravovat. Třeba se po maturitě věnuje teorii. Ale ani kdyby byla výkonnou katyní, nemůže po ní dnes už nikdo chtít, aby snad někoho trhala kleštěmi nebo lámala kolem. Bude vykonávat výhradně tresty, které jsou v kulturním světě uzákoněny. Pominu-li zastřelení, vyhrazené už tradičně vojákům, je to v Evropě všeho všudy garota, gilotina a provaz. Amerika vyšla předem

katyním vstříc, když začala popravovat elektřinou a plynem, na něž jsou ženy —

pokračoval profesor Vlk, obraceje se k paní Tachecí,
— zvyklé z každé moderní kuchyně. Lze říci, že popravčí dává dnes pracovní oděv do čistírny mnohem řídkěji než dělník montérky. A to je —

pokračoval profesor Vlk, obraceje se k doktoru Tachecímu, — vše, co jsem chtěl poznamenat k vaší poznámce, a nyní —

řekl, obraceje se k docentu Šimsovi a hledě na hodinky, které ukazovaly za čtyři minuty čtyři,

— půjdem. Ne, ne, milostivá paní —

dodal ještě, když zpozoroval, že Lízínčina matka nabírá dech, aby ho podpořila snad méně fundovaně, ale tím temperamentněji,

— je svaté právo pana manžela, aby mé argumenty v klidu přezkoumal a shledal buď tak lehkými, že nestojí za vědecký spor, anebo naopak tak závažnými, že nás o přijetí vaší dcerušky požádá písemně. Neboť my zas, pane doktore, máme svaté právo vybrat z přílivu uchažečů ty, kterým nebude chybět ani dobré zázemí. Spousta zasloužilých popravčích by dala nevím co, abychom vzali jejich ratolesti. Jestliže chceme skoncovat s překonanou tradicí rodinného řemesla a dáváme šanci i dětem jazykovědců, musíme mít jistotu, že tuto koncepci plně obhájíme výsledky. Rozhodně nemůžeme riskovat, že by právě první katyně světa trpěla nepochopením vlastního otce. Kdyby měla mít ještě tyhle problémy, to by se jí

každý delikvent pěkně poděkoval. Takže nám dovolte, abychom se teď —

profesor Vlk políbil paní Tachecí ruku a povzbudivě se usmál na Lízinku,

— rozloučili.

Potom přátelsky nabídl ruku doktoru Tachecímu. — Ach, promiňte, řekl.

Vzal z jeho pravice mrtvou slepici a podal ji paní Tachecí.

— Po takovém napětí, řekl, — přijde rodině vydatná večeře jistě k chuti. Předkrm najdete ve vaně.

— Přece si, řekla paní Tachecí zadržávajícím se hlasem, — po tom všem nebudete dělat s námi škodu!

— Ale jakou škodu, řekl profesor Vlk, — milostivá paní! Je taková stará hezká tradice, že poslední jídlo objednávací popravenci u popravčích, německy se tomu výstižně říká Henkersmahlzeit. Za to máme právo na všechno, co zbude.

— A oni mají vždycky velké oči, řekl docent Šimsa vesele, — protože je to gratis, naporoučejí si hory doly, ale pak je vždycky přejde chuť. Dovolíte, abych vzal z koupelny naše propriety?

Doktor Tachecí ochable přihlížel, jak jeho žena pomáhá profesorovi Vlkovi do raglánu. Docent Šimsa se s díky oblékl sám. Oba hosté přešli beztaktnost hostitele chápavým úsměvem. Profesor se obřadně uklonil.

— My nemáme ve zvyku říkat na shledanou, řekl, — ale v tomhle případě nemůžeme aspoň neřici: na dobré rozhodnutí!

— Promiňte, řekla paní Tachecí, — manžel to tak nemyslel.

Lízinka způsobně poklesla v kolenou.

— Ach, řekl docent Šimsa, který už držel zavazadla, — okamžik!

Postavil bandasku, přiklekl ke kufru a otevřel jej. Uprostřed skob, kladiv a řemenů ležel stočený konopný provaz. Svým zvláštním nožem odřízl asi třicet čísel a dal dívce, jako by jí podával květinu.

— Pro štěstí, slečno! řekl dvorně. — Ještě je teplý!

Jeho gesto bylo tak sugestivní, že si Lízinka málem přívoněla.

Pak přiložili oba hosté bílou rukavici k černému klobouku a šli.

Ještě dřív, než jejich kroky dozněly na schodišti, takže i oni museli slyšet zvuky z bytu, vešla paní Tachecí i se slepicí do ložnice, vši silou práskla dveřmi a otočila klíčem. Doktor Tachecí s dcerou osaměl.

Nyní ji tedy měl cele ve sféře svého intelektuálního vlivu, ale síla, která mu ještě před chvílí poprvé v životě dovoľovala bojovat třeba fyzicky, beze zbytku vyprchala. Vzchopil se jen k jedinému: vzal Lízinku za bradu a zvedl k sobě její dětské oči.

— Lízinko, zašeptal vroucně, — my dva jsme byli vždycky spojenci a nikdy jsme si nezalhalí. Tak mi teď řekni, ale upřímně! copak ty bys opravdu mohla popravovat lidi?

Lízinka upřímně pokrčila útlými ramínky.